

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

49595

Aşağıdaki sorularımın, **Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznür Bartin

Hakkâri Milletvekili

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar'ın Eylül 2026'da Hakkâri'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında yaptığı açıklamalar, Hakkâri'nin "madenin başkenti" ve "maden merkezi" haline getirilmek istendiğini, bölgenin "çinko-kurşun kuşağı" olarak değerlendirileceğini ve burada bir "maden destanı" yazılmasının hedeflendiğini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, yalnızca yeni maden sahalarının açılmasını değil; maden çıkarma, zenginleştirme, taşıma, işleme ve izabe faaliyetlerinden oluşan kapsamlı bir madencilik-sanayi zincirinin kurulmasını öngörmektedir.

Oysa Hakkâri'nin dağları, vadileri, yaylaları, meraları, ormanları, akarsuları, su varlıkları, tarım alanları ve yaban hayatı sermaye birikiminin kullanımına açılacak birer "hammadde" değil, korunması gereken yaşam varlıklarıdır. Hakkâri, Şırnak ve Siirt birbirinden kopuk coğrafyalar değil, ekolojik ilişkiler bütünü oluşturan yaşam alanlarıdır. Bu nedenle madencilik faaliyetlerinin etkisi ruhsat sınırlarıyla sınırlı kalmayacak; su havzalarına, toprağa, meralara, tarıma, hayvancılığa ve canlı yaşamına yayılarak bölgesel bir ekolojik tahribata dönüşebilecektir.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve ilgili kamu kurumlarınca hazırlanan geçmiş dönem fizibilite çalışmalarında Hakkâri-Şırnak hattındaki kurşun-çinko yataklarının zenginleştirilmesi ve işlenmesine yönelik modeller ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar, madenciliğin yalnızca cevher çıkarılmasından ibaret olmadığını; yoğun su ve enerji kullanımı, kimyasal süreçler, atık oluşumu, ulaşım altyapısı ve geniş sanayi alanlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Siirt Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Lineer Metal Çinko Tesisi de bu zincirin önemli halkalarından biridir. Şirketin kendi açıklamalarında, başta Hakkâri olmak üzere bölgedeki madenlerden sağlanacak cevherin Siirt'e taşınarak işleneceği; çinko ürünlerinin yanı sıra kurşun, kadmiyum, nikel ve kobalt içeren yan ürünlerin üretileceği belirtilmektedir.

Burada temel soru, doğal varlıkların ne kadar işletileceğinden önce hangi kamu yararı anlayışıyla ve kimin yararına işletileceğidir. Yatırım, istihdam ve kalkınma gerekçeleriyle doğal varlıkların şirketlerin kullanımına tahsis edilmesi; buna karşılık suyun kirlenmesi, toprağın ve meraların tahrip edilmesi, habitatların parçalanması, canlı yaşamının zarar görmesi ve ekolojik restorasyon maliyetlerinin topluma bırakılması kamu yararı olarak değerlendirilemez. Kârın özelleştirilip ekolojik bedelin toplumsallaştırıldığı bir madencilik modeli kabul edilemez. Ekolojik toplum perspektifinde insan doğadan ayrı değildir. Bir dağın parçalanması, bir vadinin maden sahasına dönüştürülmesi, bir su varlığının üretim sürecine tahsis edilmesi veya bir meranın kullanım dışı bırakılması yalnızca arazi kullanım değişikliği değil, yaşam ilişkilerinin ve ekolojik bütünlüğün parçalanmasıdır. Bu nedenle Hakkâri'nin dağları, suları, toprağı ve meraları yalnızca ekonomik değerleri üzerinden değil, yaşamın devamlılığı açısından taşıdıkları değer üzerinden ele alınmalıdır.

Hakkâri ve bölge kentlerinde yeni maden sahaları açılmadan, mevcut ruhsatlar genişletilmeden ve işleme kapasitesi artırılmadan önce; havza ölçeğinde kümülatif ekolojik etki

değerlendirmesi, bağımsız hidrojeolojik çalışmalar, su bütçesi ve ekolojik taşıma kapasitesi analizleri, biyoçeşitlilik araştırmaları ve uzun vadeli ekolojik restorasyon planları yapılmalıdır. Halkın, yerel yönetimlerin, köylülerin, çiftçilerin, meslek odalarının, üniversitelerin ve ekoloji örgütlerinin karar süreçlerine etkin katılımı güvence altına alınmalıdır.

Hakkâri ve bölge kentlerinin geleceği yeraltından ne kadar maden çıkarılacağıyla değil; suyunun, toprağının, dağlarının, meralarının, ormanlarının ve canlı yaşamının ne ölçüde korunacağıyla belirlenmelidir. Bu nedenle madencilik politikaları sermaye ve rantın ihtiyaçlarından değil; yaşam hakkı, su hakkı, ekolojik bütünlük, halkın karar hakkı, kamusal yarar ve kuşaklararası adalet temelinde yeniden ele alınmalı; geri dönüşü olmayan ekolojik tahribat riski taşıyan faaliyetler, bilimsel değerlendirmeler ve demokratik katılım tamamlanuncaya kadar durdurulmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Hakkâri'de mevcut ve planlanan maden sahalarının kaç tanesi su varlıkları, dere yatakları, yeraltı suyu beslenme alanları, meralar, ormanlar ve tarım alanları içerisinde veya bunların doğrudan ekolojik etki alanında bulunmaktadır?
2. Hakkâri'nin su varlıklarının madencilik faaliyetleri nedeniyle zarar görmesini önlemek amacıyla havza bazlı koruma ve ekolojik taşıma kapasitesi çalışması yapılmış mıdır?
3. Hakkâri'de madencilik faaliyetlerinin su varlıkları üzerindeki toplam etkisi belirlenmeden yeni maden faaliyetlerine izin verilmesini engelleyen bağlayıcı bir su koruma mekanizması bulunmakta mıdır?
4. Hakkâri'de maden faaliyetleri nedeniyle tahrip edilen veya edilmesi planlanan mera, yayla, orman ve tarım alanlarının toplam yüzölçümü ne kadardır?
5. Madencilik nedeniyle meraların ve yaylaların kullanım dışı kalmasının Hakkâri'deki hayvancılık, tarımsal üretim ve yerel yaşam biçimleri üzerindeki etkileri Bakanlığınızca araştırılmış mıdır?
6. Hakkâri'deki maden faaliyetlerinin dere, akarsu ve diğer su varlıklarında yaratabileceği kimyasal ve ağır metal kirliliğinin Şırnak ve Siirt'e uzanan ekolojik sistemlere taşınmasını önlemek üzere bütüncül havza koruma planı hazırlanmış mıdır?
7. Madencilik faaliyetleri nedeniyle zarar gören orman, mera, tarım alanı ve doğal yaşam alanlarının yalnızca ekonomik olarak karşılanması yerine ekolojik bütünlüğünün yeniden kurulmasını zorunlu kılan bir restorasyon sistemi uygulanmakta mıdır?
8. Hakkâri, Şırnak ve Siirt'te maden faaliyetlerinin yaban hayatı, endemik türler ve habitatlar üzerindeki etkilerini ortaya koyan güncel bir biyoçeşitlilik envanteri bulunmakta mıdır? Bulunmuyorsa yeni maden faaliyetleri hangi bilimsel veri temelinde sürdürülmektedir?
9. Hakkâri ve bölge kentlerinin su varlıklarının, meralarının, ormanlarının ve doğal yaşam alanlarının geri dönüşü olmayan biçimde zarar görebileceğinin bilimsel olarak ortaya konulması halinde, Bakanlığınız Hakkâri başta olmak üzere bölge kentlerinde koruma amacıyla maden faaliyetlerini sınırlandırma veya durdurma yetkisini kullanacak mıdır?
10. Bakanlığınız, Hakkâri başta olmak üzere Şırnak, Siirt ve bölge kentlerinde su, toprak, mera, orman ve canlı yaşamını ekonomik işletme faaliyetlerinin üzerinde tutan; doğal varlıkların korunmasını temel politika ve öncelik haline getiren bağlayıcı bir bölgesel koruma programı hazırlamayı planlamakta mıdır?